

HRVATSKI AKADEMSKI FERIJALNI KLUB TOMISLAV DO POČETKA PRVOG SVJETSKOG RATA

Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u gradu Varaždinu nailazimo na organizacije srednjoškolske mladeži koje su uglavnom bile glazbenog ili literarnog karaktera i koje su do pada represivnog Khuenovog režima, primarno djelovale u varaždinskoj Gimnaziji. No varaždinski studenti do tada još nisu uspjeli organizirati akademsku udrugu lokalnog karaktera. U ovom su se razdoblju obično još uvijek organizirali u okrilju akademskih klubova i društava na zagrebačkom sveučilištu ili na ostalim sveučilištima na kojima su studirali. Prva studentska organizacija u samom Varaždinu bila je utemeljena 1905. godine kad je skupina društveno angažiranih, demokratski opredijeljenih i nacionalno osviještenih domaćih studenata organizirala Hrvatski akademski ferijalni klub Fidelitas.¹ U nastojanju da pridonese prosvjeđivanju stanovništva i podizanju razine njegove obrazovanosti, ovaj je klub tijekom svojeg djelovanja razvijao raznovrsne oblike rada od osnivanja čitaonica i knjižnica, održavanja pučkih predavanja, organiziranja prosvjetnih tečajeva, osnivanja putujućih seoskih knjižnica, priređivanja kulturno-prosvjetnih priredaba, koncerata ili amaterskih predstava.

¹ Spomenica i zapisnici varaždinskog pjevačkog društva „Tomislav“, str. 2.

OSNUTAK AKADEMSKOG KLUBA

Prve pripremne korake prema osnutku budućeg studentskoga kluba zapravo su napravili varaždinski gimnazijalci s kojima će sveučilištarci i ubuduće blisko surađivati prilikom ostvarivanja svojih aktivnosti. Na samom početku školske godine 1903./04., prihvaćajući inicijativu svog profesora Ivana Milčetića, oni su u prostorima varaždinskog gradskog kazališta odlučili prirediti kulturno-zabavni program kako bi poduprli osnivanje pučke knjižnice u Varaždinu.² Spomenuta priredba bila je organizirana 5. rujna 1903. godine, a sadržajem je obuhvatila koncert slavenskih skladbi, dijelom u izvedbi gradske glazbe, a dijelom uz klavirsku pratnju te od dviju amaterskih predstava. U Zagorkinom komadu *Što žena umije* osobito se istakla gospođica Jelka Zagoda, dok je u komadu *Medvjed* od Čehova briljirala Darinka Jurinac. Cjelokupni program bio je vrlo dobro prihvaćen od brojnog slušateljstva, a priredba je ostvarila čisti prihod koji je prelazio svotu od 260 kruna.³ Njezini organizatori bili su tadašnji varaždinski maturanti i *sedmoškolci* iz čijih je redova prvo ubrzo izrastao gimnazijski pjevački klub *Kreštalica* koji je u početku brojio jedva dvadesetak članova,⁴ dok su samo godinu dvije kasnije neki od njih, tada već studenti ušli u najuže vodstvo novoutemeljenog varaždinskog studentskog kluba.

Tijekom ljetnih praznika 1905. godine studenti su se okupili u Varaždinu i tom je prilikom bio održan sastanak ovdašnjih sveučilištaraca s namjerom *da osnuju ferijalni klub u kojem bi se, kako su to javno obznanili, osobito gojila akademska uzajamnost, širila prosvjeta među članovima i narodom i gojile sve struke sportova.*⁵ Među osnivačima su se našli studenti koji ne samo da su se razlikovali po disciplinama koje su studirali, nego su poticali s raznih sveučilišta od Beča, Praga, Graza, Budimpešte do Zagreba. Prema zapisnicima za godinu 1905./06., prvo rukovodstvo ovog kluba, činili su: predsjednik Artur Krajanski, student kemije i farmacije u Beču, potpredsjednik Gustav Kuhar, student medicine u Budimpešti, tajnik Vladoj Pongračić, student prava u Zagrebu, blagajnik Mavro Steiner, student filozofije u Zagrebu, kućedomaćin Ljudevit Jurinac, student medicine u Beču te odbornici: Josip Klinc, Mirko Kuzmić, Ivan Baboselac, Ernest Krajanski i Marko Altstädter.⁶ Pod imenom Hrvatski akademski ferijalni klub *Fidelitas* vladi su na potvrdu bila poslana klupska Pravila. Pod tim imenom klub je djelovao

---

² *Varaždinski viestnik* br. 37 od 12. IX. 1903., str. 1.

³ Isto, str. 3.

⁴ Branko SVOBODA: *Narodna revolucionarna omladina za Prvog svjetskog rata u Varaždinu*, rukopis u posjedu Knjižnice i čitaonice *Metel Ožegović* u Varaždinu, str. 43.

⁵ *Naše pravice* br. 39 od 28. IX. 1906. str. 4.

⁶ B. SVOBODA: isto, str. 63.

tijekom prve dvije godine da bi nakon toga bio preimenovan u Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* i pod tim je imenom nastavio djelovati tijekom sljedeća dva desetljeća.⁷

Prema klupskim *Pravilima* odobrenim 18. svibnja 1907. godine, njegova je svrha, uz razvijanje društvenosti, širenje prosvjete među članovima i narodom putem literarnih sastanaka i javnih predavanja, razvijanje raznih vrsta sportova.⁸ Premda se sportskim aktivnostima nisu posebno bavili, redovito su izabirali *kućedomaćina* sa zadaćom da vodi računa o klupskim spravama i inventaru.⁹ Poneseni idejama kontinuiranog i sustavnog *sitnog rada u narodu*, varaždinski sveučilištarci u sljedećih su desetak godina uspjeli pokrenuti vrlo bogatu pučko-prosvjetnu aktivnost.

PRIREĐIVANJE KULTURNO-ZABAVNIH PROGRAMA

Kako bi privukli pozornost varaždinske javnosti sveučilištarci su od samog početka počeli priređivati *Dramatske večeri* i glazbeno-literarne programe koje su povremeno najavljivali kao *jour fixe*.¹⁰ Njihovi su programi obično bili organizirani u prostorima gradskog kazališta, a izvodili bi ih sami članovi akademskog kluba uz suradnju varaždinskih glumica amaterki. Prva takva Dramatska večer bila je organizirana na blagdan Sveta tri kralja 6. siječnja 1906. godine, a program je sadržavao tri aktovke: *Zabašurene karijere* Stjepana pl. Miletića, Trifkovićevo *Ljubavno pismo* i Laubeovu šalu: *Usred ponoći*.¹¹ Tijekom stanki između nastupa svirala je gradska glazba pod osobnim ravnanjem gradskog kapelnika, profesora Lavoslava Ružića Rozenberga. Predstava je postigla vrlo zapažen uspjeh jer je kazalište bilo maksimalno ispunjeno gledateljstvom koje je razdragano povlađivalo svim predstavljacima redom, dok je kritika pohvalno ocijenila njihov nastup, izražavajući pri tom nadu u nastavak ovakvih aktivnosti.¹²

Poslije predstave zabava je bila nastavljena *komersom* priređenim u gradskoj kazališnoj restauraciji, koja je također bila dupkom puna, *tako da gosti gotovo nisu imali ni prostora za ples*, koji je potrajao do 2 sata nakon ponoći.¹³ Ovim programom bio je ostvaren čisti prihod od 260 kruna od čega je 100 kruna bilo poslano tajniku *Družbe sv. Ćirila i Metoda*, gospodinu Viktoru Caru, dok je preostalih 160

---

⁷ *Pravila Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba Tomislav*.

⁸ Isto: čl. 3.

⁹ Isto: čl. 21.

¹⁰ GMV 54397.

¹¹ GMV 67909.

¹² *Naše pravice* br. 1 od 4. I. 1906. str. 5.

¹³ *Varaždinski viestnik*, br. 2 od 13. 1. 1906., str. 3.

kruna bilo položeno na bankovni račun kako bi ih se upotrijebilo za organiziranje tečajeva za opismenjavanje u Varaždinu i njegovoj okolini.¹⁴

Budući da su sveučilištarci tijekom studijske godine prvenstveno morali voditi računa o svojim studentskim obavezama, nova *Dramatska večer* ferijalnog kluba *Fidelitas* uslijedila je tek na uskrсни ponedjeljak 16. travnja iste godine. Tom prilikom bila je priređena predstava s koncertom u korist hrvatskog akademskog potpornog društva u Zagrebu.¹⁵ Program predstave organizirane i ovoga puta u gradskom kazalištu, sastojao se od tri jednočinke: Radlerove aktovke *Bura*, Bell-yejeve šaljive igre *Herkules* i burleske *Tihi dom* Georgesa Courtelina.¹⁶ Kazalište je i ovoga puta bilo ispunjeno do posljednjeg mjesta, dok je nakon predstave uslijedio vrlo uspješan *komers* sa plesom u prostorima kazališne restauracije.¹⁷

Koristeći do maksimuma slobodno vrijeme svojih članova, Hrvatski akademski ferijalni klub *Fidelitas* nastavio je u ovakvom ritmu, tijekom božićnih i uskršnjih praznika priređivati dramske večeri i sljedećih godina. U početku su im značajnu pomoć pružale tada već istaknute glumice amaterke Jelka Zagoda, Darinka Jurinac i Ružica Jambrečak, dok su muške uloge preuzimali najaktivniji članovi kluba: Oton Spiler, Ivan Baboselac, Mirko Turković, Oto Šantel, Milan Krauterbluth i Ljudevit Jurinac. Budući da su njihovi programi, osim kulturno-obrazovne, najčešće imali i humanitarnu svrhu, sveučilištarci su za korištenje kazališnog prostora često bili oslobođani plaćanja najamnine. Ulaznina na predstave iz istih je razloga obično bila naplaćivana, a njezin je iznos zavisio o kvaliteti mjesta u gledalištu, dok se ulaz na ples također simbolično naplaćivao.

Kako bi se namaknulo što više sredstava potrebnih za organiziranje analfabetских tečajeva, javnih predavanja i ostalih aktivnosti kulturno-prosvjetnog karaktera, sveučilištarci su od samoga početka priređivali manifestacije zabavnog karaktera. Tako je 26. kolovoza 1906. godine u prostorima gradske *gombaone* bila planirana pučka ljetna zabava nazvana *U Carstvo veselja* koja je u konačnici bila vrlo uspješno priređena u *Graberju*.¹⁸ Program zabave obuhvatio je nekoliko humorističnih izložbenih točaka u šumici *Graberje* nazvanih: Arheološki muzej, higijenska izložba, zvjerinjak, tombola, kraljica ljepote, galerija slika.¹⁹ Zatim je u dvorani *Graberje* uslijedio kabaretski program sa šaljivom predstavom i plesom, dok je u glazbenom dijelu programa bila angažirana gradska glazba pod osobnim ravnanjem gospodina Lavoslava Rozenberga-Ružića. Tom prilikom sveučili-

---

¹⁴ *Naše pravice* br. 2 od 11. I. 1906., str. 5.

¹⁵ *Naše pravice* br. 15 od 12. IV. 1906. str. 5.

¹⁶ *Zavičaj* br. 9 od 14. 4. 1906., str. 4 – 5.

¹⁷ *Naše pravice* br. 16 od 19. IV. 1906., str. 3.

¹⁸ *Naše pravice* br. 32 od 9. VIII. 1906., str. 6.

¹⁹ *Naše pravice* br. 34 od 23. VIII. 1906., str. 7.

lištarci su izdali i prigodni šaljivi list pod naslovom *Daj mi daj* koji je humorom i satirom izvrnuo kritici tadašnje prilike u gradu Varaždinu i pojedine osobe iz varaždinskog političkog života. Prema mišljenju mnogih ova je zabava bila jedna od najuspjelijih u godini, posebno hvaljena i zbog činjenice da je njezin čisti prihod bio namijenjen hrvatskom akademskom potpornom društvu.²⁰ Kako bi trošak priređivanja ovakvih manifestacija sveli na minimum, a ostvareni prihod sačuvali za ostvarivanje predviđenih kulturno-prosvjetnih aktivnosti, sveučilištarci su se obraćali gradskim vlastima i ostalim mjerodavnim čimbenicima s molbom da ih oslobode plaćanja redovitih taksa i pristojbi. Tako su se i ovoga puta izborili za oprost od plaćanja pristojba za plakatanje te za besplatno ustupanje prostora gradske *gombaone* potrebnog za održavanje priprema i za uvježbavanje predviđenih programa.²¹

Već početkom 1907. godine Hrvatski akademski ferijalni klub *Fidelitas* nastavio je svoju bogatu aktivnost. U subotu 5. siječnja priredili su *jour-fixe* u prostorijama kazališne restauracije. U programu su bile uvrštene skladbe Flotowa, Brajše, Broža, Moszkowskog i Einsenhuta u izvedbi gudačkog, pjevačkog i tamburaškog zbora.²² Odaziv građanstva i ovog je puta bio izuzetan tako da su kasnije prispjeli gosti jedva nalazili slobodna mjesta, a pojedine točke programa bile su izvedene tako skladno i precizno da ih je slušateljstvo, prema navodima u tadašnjem tisku, *nagradilo frenetičnim aplauzom*.²³ Poslije koncerta uslijedio je ples, a stanke između plesova bile su ispunjene humorističnim skečevima pojedinih članova kluba pa su se, zahvaljujući pozitivnom ozračju, gosti počeli razilaziti tek oko tri sata nakon ponoći.²⁴

Usprkos velikim uspjesima i renomeu koji su si svojim aktivnostima sveučilištarci i njihov klub uspjeli izgraditi u relativno kratkom vremenu, među članovima vodstva je tijekom 1907. godine, došlo do razmimoilaženja. Na izvanrednoj skupštini kluba održanoj 7. travnja 1907. godine, bilo je izabrano novo vodstvo.²⁵ Klub je dosadašnji naziv *Fidelitas* zamijenio nazivom *Tomislav*.²⁶ No na sljedećoj redovitoj glavnoj skupštini održanoj 5. kolovoza iste godine, došlo je među članovima kluba do neslaganja koja su dovela do istupanja dijela članstva.²⁷ Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* je za iduću 1907./08. školsku godinu iza-

---

²⁰ *Varaždinač*, br. 9 od 1. IX. 1906., str. 4.

²¹ *Varaždinač* br. 10 od 8. IX. 1906., str. 3.

²² GMV 54397.

²³ *Naše pravice* br. 2 od 10. I. 1907., str. 5.

²⁴ *Naše pravice* br. 2 od 10. I. 1907., str. 5.

²⁵ B. SVOBODA: isto, str. 63.

²⁶ *Varaždinač*, br. 16 od 20. IV. 1907., str. 3.

²⁷ B. SVOBODA: isto, str. 63.

brao novi upravni odbor s Đurom Kraljekom kao predsjednikom.²⁸ No izdvojena skupina na čelu s Ivanom Baboselcem svega nekoliko dana kasnije utemeljila je novi akademski klub *Perun*. Konstituirajuća skupština spomenutog kluba bila je održana u petak 9. kolovoza 1907. godine, a kao svrhu svoga djelovanja i oni su istaknuli održavanje analfabetskih tečajeva i širenje pučke prosvjete, što su ubrzo i počeli ostvarivati pokretanjem vlastitog tečaja za opismenjavanje.²⁹ Spomenuti tečaj započeo je s radom 16. kolovoza 1907. godine, a njegovo je vođenje preuzeo član odbora novoga kluba, Matija Šest.³⁰ Na dužnost predsjednika novoga kluba bio je izabran Ivan Baboselac.³¹ No nesuglasice nastale među varaždinskim sveučilištarcima bile su uspješno uklonjene već nakon nekoliko mjeseci, pa je ubrzo uslijedilo i obnavljanje jedinstvenog akademskog kluba. Na izvanrednoj skupštini od 18. prosinca 1907. godine, bio je izabran novi odbor ponovo ujedinjenog studentskog kluba čiji je predsjednik postao Ernest Krajanski,³² dok su neki članovi *Perunovog* vodstva također bili uključeni u novo *Tomislavovo* vodstvo.³³

Obnavljanjem organizacijskog jedinstva, varaždinski su sveučilištarci, prema već ustaljenom običaju, početkom 1908. godine, nastavili priređivati manifestacije kulturno- zabavnog karaktera. U nedjelju 5. siječnja bila je upriličena kazališna predstava u korist Hrvatskog akademskog potpornog društva u Zagrebu.³⁴ Program se sastojao od jednočinke *Zimska noć* Milana Ogrizovića i Trifkovićeve komedije u tri čina *Izbiračica*. I ovoga puta realizirala ga je skupina već prokušanih varaždinskih glumica amaterki: Jurinac, Hoffman, Hercezi, Hranilović i Vanek, dok su muške uloge preuzeli članovi sveučilišnog kluba. Predstavu je, uz već tradicionalnu podršku gledateljstva, povoljno ocijenila i tadašnja kritika.³⁵ Nakon predstave u kazališnoj restauraciji je uslijedila šaljiva zabava s plesom za koju se kao i za predstavu, naplaćivala ulaznina.³⁶ Na uskršni ponedjeljak iste godine sveučilištarci su u prostorima kazališne restauracije priredili još jednu vrlo uspjelu zabavu.³⁷ Radilo se o *Plesnom vjenčiću* na kojem se okupio znatan dio varaždinske mladeži, koja se, prema riječima iz tadašnjeg tiska, *strastveno podala plesu*.³⁸ I ova je manifestacija

---

²⁸ *Naše pravice* br. 32 od 8. VIII. 1907., str. 5.

²⁹ *Hrvatske pravice*, br. 11 od 10. VIII. 1907. str. 10.

³⁰ *Hrvatske pravice*, br. 12 od 17. VIII. 1907. str. 4.

³¹ *Naše pravice* br. 33 od 15. VIII. 1907., str. 4.

³² B. SVOBODA: isto, str. 64.

³³ *Hrvatske pravice*, br. 31 od 28. XII. 1907. str. 5.

³⁴ *Naše pravice* br. 1 od 3. I. 1908., str. 6.

³⁵ *Hrvatske pravice* br. 2 od 11. 1. 1908., str. 5.

³⁶ *Hrvatske pravice*, br. 1 od 4. I. 1908. str. 5.

³⁷ *Hrvatske pravice* br. 16 od 18. IV. 1908., str. 5.

³⁸ *Naše pravice* br. 18 od 23. IV. 1908., str. 3.

naplatom ulaznine poslužila prikupljanju sredstava potrebnih za održavanje anal-fabetskih tečajeva, organiziranje javnih predavanja, pružanje humanitarne pomoći i financiranje ostalih oblika kulturno-prosvjetnih aktivnosti.

Na godišnjoj skupštini Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*, održanoj 23. srpnja, za godinu 1908./09. bio je izabran novi odbor kluba³⁹ na čelu s predsjednikom Matijom Šestom.⁴⁰ No on je klub vodio svega pet mjeseci jer je na novoj skupštini održanoj 23. prosinca 1908. godine, bila izabrana nova uprava kluba s Mirkom Turkovićem kao predsjednikom. I tijekom ove godine klub je nastavio provoditi svoje redovite aktivnosti, pružajući pri tom pomoć i podršku udrugama humanitarnog karaktera. Tako je primjerice, dio svojeg čistoga prihoda ostvarenog na zabavi priređenoj 8. siječnja 1909. godine, poklonio *Društvu za prehranu uboge mladeži pučkih škola*.⁴¹ No nažalost tijekom ove godine klub je naprasno izgubio dva svoja istaknuta člana. Prvo je 27. kolovoza samoubojstvom svoj život prekinuo Stanko Jurinac, sudionik brojnih *Tomislavovih* aktivnosti, nositelj njegovih upravljačkih dužnosti i sin varaždinskog gradonačelnika Ljudevita Jurinca.⁴² Od njega su se uz brojnu obitelj, vrlo emotivno oprostili njegovi bliski klupski kolege i suradnici. Samo par tjedana kasnije, točnije 10. listopada 1909. godine u 25. godini života umro je pravnik Stjepan Plukavec također član Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*.⁴³

Godinu 1910. klub je tradicionalno započeo zabavom organiziranom 5. siječnja, uoči blagdana Sveta tri kralja u gradskom kazalištu.⁴⁴ Program kazališne predstave bio je sastavljen od dviju vrlo uspješno izvedenih komedija u jednom činu, *Brzobjav* i *Anarhisti*. Premda prema mišljenju nekih kritičara: *Izbor komada nije bio baš najzgodniji, no uz to sve igralo se vrlo dobro*.⁴⁵ Gledateljstvo je upravo uživalo u glumi gospođica Ružice Jambrečak, Elle Vanek i Blanke Crlenjak, koje su nakon predstave bile nagrađene buketima cvijeća. Među muškim ulogama najviše pljeska izmamili su klubaši Šantel i Belaj *kao da se nije radilo o amaterima*. Nakon predstave u kazališnoj restauraciji slijedio je vrlo uspješan *komers* s plesom koji se odužio gotovo do zore. Polovicu čistog prihoda ostvarenog na ovoj zabavi u iznosu od 100 kruna, sveučilištarci su ovoga puta namijenili kao potporu *Hrvatskom akademskom potpornom društvu*.⁴⁶

---

³⁹ *Hrvatske pravice* br. 30 od 25. VII. 1908., str. 5.

⁴⁰ B. SVOBODA: isto, str. 64.

⁴¹ *Naše pravice* br. 3 od 21. I. 1909., str. 5.

⁴² *Naše pravice* br. 35 od 2. IX. 1909., str. 6.

⁴³ *Hrvatske pravice* br. 42 od 16. X. 1909., str. 5.

⁴⁴ *Naše pravice* br. 2 od 13. I. 1910., str. 4.

⁴⁵ *Hrvatske pravice* br. 5 od 8. I. 1910., str. 5.

⁴⁶ *Hrvatske pravice* br. 3 od 15. I. 1910., str. 5.

Sličnu manifestaciju, pod nazivom *Jour-fixe*, Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* priredio je u kazališnoj restauraciji prve nedjelje u travnju. Iz sadržaja plakata vidljiv je vrlo obilan program ispunjen zabavom i šalom u kreaciji poznatog lokalnog komičara, studenta filozofije i člana kluba Martina Preloga. Osim toga bile su priređene: tombola, šaljiva pošta, šaljivi kvarteti te ples uz sudjelovanje gradske glazbe.⁴⁷ Krajem ljeta, točnije 19. rujna 1910. godine, Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* održao je novu glavnu skupštinu⁴⁸ nakon koje ga je povelio novo vodstvo na čelu s predsjednikom Stjepanom Belajem, dok su u novi odbor, kao članovi ušli i maturanti Slavko Palmović i Milan Grčević.⁴⁹ Njihov mandat trajao je do nove konstituirajuće glavne skupštine kluba koja je bila održana 21. rujna 1911. godine u prostorima gostionice Luke Novaka.⁵⁰ Tom prilikom je dotadašnji potpredsjednik Đuro Kraljek preuzeo dužnost predsjednika, a u odbor je bio izabran i maturant Bruno Steiner-Župančić.⁵¹

Kako bi pomogli *Hrvatskoj narodnoj straži* pri organiziranju hrvatskih škola u Istri i Slavoniji, sveučilištarci su u četvrtak 4. siječnja 1912. godine u gradskom kazalištu priredili izuzetno uspješan koncert s predstavom.⁵² Prilikom njegove realizacije oslonili su se na kvalitetan *Tomislavov* zbor, dok se s posebnom pozornošću očekivao nastup njihove dotadašnje bliske suradnice Ele Vanek, koja je u međuvremenu postala učenica operne pjevačke škole Pivoda u Pragu. Prema navodima tadašnje kritike ona je: *svojim ugodnim i opsežnim glasom sve prisutne iznenadila te naročito nakon otpjevanoga Samsona i Dalile ubrala buru odobravanja*.⁵³ U zborskim i solističkim izvedbama bile su zastupljene skladbe Zajca, Verdija, Bizeta, Saint-Sainsa i Rosenberg-Ružića. Uslijedila je izvrsna šala iz studentskog života u jednom činu *Tko je sluga?* Nikole Milana Simeonovića i F. M. Strozija koja je izazvala buran smijeh gledateljstva. U njezinom uprizorenju su, uz članove kluba, znatan doprinos dale amaterske glumice Štefica Ferkić i Blanka Crljenjak. Otvoreni poziv i apel upućen varaždinskom građanstvu povodom svrhe ove manifestacije pridonijeli su tome da je kazalište ovom prigodom ponovno bilo dupkom puno, a slično je bilo i s *komersom* i plesnom zabavom koji su poslije koncerta i predstave bili priređeni u kazališnoj restauraciji. Budući da se i za koncert i za zabavu naplaćivala ulaznina, tako je i ovom prilikom bila prikupljena značajna svota od koje je za hrvatske škole bio uplaćen iznos od 100 kruna.⁵⁴

⁴⁷ *Hrvatske pravice* br. 14 od 2. IV. 1910., str. 5.

⁴⁸ *Naše pravice* br. 39 od 22. IX. 1910., str. 5.

⁴⁹ B. SVOBODA: isto, str. 65.

⁵⁰ *Hrvatske pravice* br. 38 od 23. IX. 1911., str. 5.

⁵¹ B. SVOBODA: isto.

⁵² *Naše pravice* br. 1 od 4. I. 1912., str. 4.

⁵³ *Naše pravice* br. 2 od 11. I. 1912., str. 4.

⁵⁴ *Naše pravice* br. 3 od 18. I. 1912., str. 3.

ORGANIZIRANJE PUČKIH JAVNIH PREDAVANJA

Prema uzoru na slične aktivnosti koje su se u to vrijeme već odvijale u Zagrebu, jedno od ključnih područja na kojima je do izražaja dolazio prosvjetiteljski rad varaždinskih sveučilištaraca, bilo je organiziranje pučkih javnih predavanja. Na taj način su varaždinski sveučilištarci nastojali prekinuti tridesetogodišnju stanku u sustavnom organiziranju pučkih javnih predavanja koja je nastupila, nakon što su ih 1877 godine, prestali priređivati varaždinski intelektualci okupljeni oko narodne čitaonice *Dvorane*. U skladu s primarnim ciljevima varaždinske sveučilišne mladeži, svrha ovih predavanja bila je predstaviti i popularizirati postignuća raznih područja znanosti i umjetnosti među širim slojevima građanstva kako bi se općenito podigla razina obrazovanosti domaćeg stanovništva.

Prvo pučko javno predavanje koje je Hrvatski ferijalni akademski klub *Fidelitas* organizirao u Varaždinu bilo je povezano s tematikom o *Državi i narodu*.⁵⁵ U nedjelju 7. travnja 1907. godine u 11 sati prije podne održao ga je u prostorima kazališne restauracije poznati književnik i novinar gospodin Milan Marjanović. Svojim izlaganjem on je nastojao odgovoriti na pitanja što je država, a što narod, predstaviti teorije o postanku države i naroda, objasniti o čemu ovise različiti oblici države i svojstva naroda. Usporedio je državu u povijesti i modernu državu, objašnjavao politiku modernih država, demokraciju, građanske i narodne slobode, prava i dužnosti te razvoj države i narodne misli u Hrvatskoj. Premda se na predavanje nisu odazvali pristalice konzervativnih političkih opcija, okupilo se brojno slušateljstvo koje je predavača nagradilo burnim aplauzom, a varaždinski ga je tisak dočekao s pohvalom.⁵⁶

Priređujući javna predavanja, sveučilištarci su nastojali izbjeći da ona poprima stranački karakter. U nastojanju da sačuvaju političku neutralnost, primarni cilj im je bio općenito podizanje razine prosvjećenosti i kulturnog napredovanja naroda u cjelini. Svjesni činjenice da bi se predavanja namijenjena slušateljstvu u gradu sadržajno morala razlikovati od predavanja namijenjenih seoskoj populaciji, sveučilištarci su u ljetnim mjesecima 1907. godine, počeli obilaziti Zagorje i priređivati pučka javna predavanja u selima šire okolice Varaždina. Već 14. srpnja 1907. godine, varaždinski su sveučilištarci u Ivancu, poslije nedjeljne mise upriličili javno pučko predavanje o pučkoj prosvjeti.⁵⁷ Predavanje je započelo u devet sati i trideset minuta u restauraciji *K Ivančici*, a održao ga je tada još slušatelj na rudarskoj akademiji i član Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*, Đuro Kraljek. Premda se istovremeno kod obližnjeg Svetoga Duha odr-

---

⁵⁵ *Varaždinac*, br. 14 od 6. IV. 1907., str. 2.

⁵⁶ *Naše pravice* br. 14 od 4. IV. 1907., str. 6.

⁵⁷ *Naše pravice* br. 28 od 11. VII. 1907., str. 8.

žavalo proštenje, na predavanje se odazvalo preko tri stotine ljudi, nakon čega je bio planiran izlet na Ivančicu i razgledavanje ivanečkog ugljenokopa.⁵⁸

Nakon početnog uspjeha u Ivancu gdje *padoše riječi predavačeve na plodno tlo, pa su rezultati toga predavanja veoma lijepi, a narod počinje bistro i zrelo o svakoj stvari razmišljati ne dajući si ni od koga pamet soliti*,⁵⁹ u nedjelju 11. kolovoza 1907. godine, *Tomislavaši* su priredili i pučko predavanje u Vinici. Predavanje na temu *Knjiga i narod* održao je član kluba Đuro Kraljek.⁶⁰ Tom prilikom je Vinicu posjetilo desetak članova kluba, privukavši pri tom više od tri stotine seljana koji su se okupili pred crkvom, gdje je predavanje trebalo biti održano. Prvo se prisutnima obratio Oton Glücks, objašnjavajući zadaću i svrhu pučkih predavanja. Potom je uslijedilo najavljeno predavanje tijekom kojeg je predavač naglasio vrijednost knjige i znanja pri rješavanju brojnih poteškoća i svakodnevnih problema, pri razvijanju sposobnosti da čovjek sam odluči o svojoj sreći. Zahvaljujući jednostavnosti i uspješnom prilagođavanju izričaja slušateljstvu, predavač je naišao na opće razumijevanje i odobravanje. Nakon predavanja razvio se živahan razgovor između seljana i prisutnih članova kluba. Seljani su se na kraju zahvalili predavačima i zamolili ih da ih uskoro ponovo posjete. Važnost ovakvih *Tomislavovih* aktivnosti tadašnji je tisak prokomentirao sljedećim riječima: *Ovim predavanjem pokazao je opet klub „Tomislav“, da mu je narodni napredak doista na srcu. Taj klub mora sva naša inteligencija poduprijeti, da nastavi svoje djelovanje u započetom smjeru*.⁶¹ *Varaždinske Hrvatske pravice* su tim povodom javnosti uputile sljedeći apel: *Hrvatski akademski ferijalni klub „Tomislav“ u Varaždinu uzeo si je jednu od glavnih i prvih točaka svoga programa sanirati loše prilike našega seljaštva i to priredjivanjem pučkih predavanja i držanjem analfabetskih tečajeva. Ali za ovakovu stvar morala bi se zauzeti sva inteligencija i vidjeniji krugovi našega društva, te bilo kojim god načinom, djaštvu u tim stvarima priskočiti u pomoć*.⁶²

Kako bi pokazali praktičnu vrijednost znanja, sveučilištarci su tematiku priređivanih predavanja pokušali prilagođavati konkretnoj problematici koja je zanimala seljaka. Tako je 26. travnja 1908. godine u Svetom Iliji bilo organizirano javno pučko predavanje kojim se seljane pokušalo poučiti *Kako se možemo braniti od svinjske zaraze*.⁶³ Predavanje je održao student veterinarstva i član Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*, Matija Šest koji je prvo u uvodu općenito naglasio važnost pučkih predavanja, da bi zatim prešao na samu temu. Koliko je

---

⁵⁸ *Naše pravice* br. 30 od 25. VII. 1907., str. 5.

⁵⁹ *Naše pravice* br. 33 od 15. VIII. 1907., str. 4.

⁶⁰ *Naše pravice* br. 32 od 8. VIII. 1907., str. 5.

⁶¹ *Naše pravice* br. 33 od 15. VIII. 1907., str. 4.

⁶² *Hrvatske pravice*, br. 11 od 10. VIII. 1907. str. 10.

⁶³ *Naše pravice* br. 19 od 30. IV. 1908., str. 4.

selu ovakva tematika bila prihvatljiva, pokazalo je zanimanje seljaštva koje je bilo toliko, da školski prostor u kojem je predavanje bilo priređeno, nije u potpunosti mogao obuhvatiti zainteresirano slušateljstvo, nego je ono dupkom ispunilo i školski hodnik. Sa sličnom je tematikom isti predavač nepuna četiri mjeseca kasnije namjeravao nastupiti u Vinici.⁶⁴ Tamo je za 8. kolovoza 1908. godine bilo zakazano javno pučko predavanje *O zdravstvenom uzgoju domaćih životinja s obzirom na uzgoj svinja*, koje, zahvaljujući spletu okolnosti, u konačnici nije bilo održano. Za dan kasnije isto predavanje bilo je najavljeno u Križovljanu,⁶⁵ dok je krajem mjeseca, točnije u nedjelju 30. kolovoza član akademskog kluba Ivan Novak u Ivanju održao pučko predavanje na temu *Kako ćemo se obogatiti*.⁶⁶

No pred organizatorima su se ubrzo počeli pojavljivati problemi koji su ovu izuzetno vrijednu aktivnost prvo ograničili, a potom i onemogućili. Jedan od najupečatljivijih bio je idejno-političkog karaktera. Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* pokušao je primjerice, prirediti pučko javno predavanje u Hrašćini-Trgovištu, pa je njegov tamošnji član Stjepan Habek u skladu s tada postojećim zakonskim propisima, kotarskim vlastima u Zlataru prijavio predavanje za 18. kolovoza 1907. godine. No tamošnji *frankovcima* naklonjeni kotarski predstojnik, gospodin Petrik, usmeno je zabranio njegovo održavanje s obrazloženjem: *da on toga ne voli*.⁶⁷ Pri tom je dodao da će dozvoliti predavanje, ukoliko mu se položi svota od tri stotine kruna za *sigurnosne mjere*. Budući da sveučilištarci nisu namjeravali udovoljiti zahtjevu niti su prihvatili neopravdani argument o sigurnosti, prijavitelju predavanja je pismenim putem bila dostavljena odluka o zabrani održavanja predavanja. No neovisno o tome predstavnici sveučilištaraca, Ivan Novak i Đuro Kraljek u popodnevnim satima navedenoga dana u lokalnoj su gostionici upriličili sastanak sa stotinjak zainteresiranih seljana s kojima su u prijateljskom ozračju porazgovarali o njihovim problemima te im objasnili svrhu pučkih predavanja. Seljaci su se pri tom zgražali nad zabranom predavanja i s odobravanjem poduprli aktivnosti sveučilištaraca. Nešto slično dogodilo se godinu dana kasnije upravo prilikom realizacije već spomenutog predavanja u Vinici. Nepotrebne komplikacije uslijedile su kad je dvojicu pristiglih članova kluba, među kojima i predavača, nastojeći onemogućiti održavanje predavanja, vinički župnik savjetovao kako bi radi brojnosti slušateljstva i uspjeha predavanja, bilo mnogo svrsishodnije predavanje održati kod Sv. Barbare, budući da se ondje upravo održava proštenje. Aktivisti kluba su spomenuti savjet prihvatili sa zadovoljstvom, no administrator župe sv. Barbare našao je za shodno predavanje

---

⁶⁴ *Hrvatske pravice*, br. 32 od 8. VIII. 1908., str. 5.

⁶⁵ *Naše pravice* br. 33 od 6. VIII. 1908., str. 4.

⁶⁶ *Naše pravice* br. 36 od 27. VIII. 1908., str. 7.

⁶⁷ *Naše pravice* br. 34 od 22. VIII. 1907., str. 6.

zabraniti, smatrajući kako bi predavač mogao politički iskoristiti svoj nastup i unijeti nemir među narod ili ga čak i pobuniti.⁶⁸

Poteškoće oko priređivanja javnih predavanja, posebno ukoliko se radilo o njihovom održavanju u seoskim naseljima šire okolice Varaždina, predstavljao je problem loše prometne povezanosti i dolaska predavača u određenu sredinu. Budući da sveučilištarci nisu raspolagali s dovoljno novčanih sredstava da u potpunosti pokriju troškove prijevoza, organizacije predavanja ili smještaja predavača, vodstvo Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav* uputilo je javni poziv lokalnoj inteligenciji da prihvaćanjem njegovih aktivista na hranu ili davanjem prenoćišta, pomognu njihovu aktivnost.⁶⁹ Ovakvi apeli, premda su bili upućivani u nekoliko navrata, nisu davali najbolje rezultate. Stoga je razumljivo da su ove aktivnosti nakon dvije relativno uspješne godine, poslije 1908. godine polako zamirale. Njihovo ponovno oživljavanje uslijedilo je tek desetak godina kasnije u posljednjim godinama Prvog svjetskog rata. No tada su one bile provedene daleko sustavnije i kvalitetnije te uz jasno uočljiv učinak na socijalno-političko opredjeljenje širih slojeva stanovništva.

SUZBIJANJE NEPISMENOSTI

Nepismenost i nizak stupanj obrazovanosti stanovništva i u Varaždinu su, između ostalog, početkom 20. stoljeća, još uvijek predstavljali gorući problem. Prema popisu stanovništva provedenom početkom 1901. godine, od ukupno 13141 stanovnika u gradu Varaždinu bilo je 2664 potpuna analfabeta i još 221 osoba koje su znale samo čitati, ali ne i pisati.⁷⁰ Stoga je novoosnovani ferijalni akademski klub *Fidelitas*, nastojeći djelovati kao podružnica zagrebačke centrale, odlučio pokrenuti opći gradski tečaj za podučavanje analfabeta. Tečaj je započeo 2. siječnja 1906. godine i bio je održavan u večernjim satima u prizemlju ovdašnje dječjačke pučke škole. Poduka je trajala nekoliko tjedana, a kao prvi poučavatelj bio je najavljen slušač filozofije Oton Glücks. Prilikom priprema za njegovo održavanje sveučilištarci su javnosti uputili otvoreni poziv u kojem su istakli sljedeće: *Molimo zato svakog, koji pozna kog nepismenog čovjeka, neka ga pošalje u tu školu; a gospodare molimo, da svoju služinčad pusti na taj jedan sat ne obazirući se na svoje poslove, jer će i njima biti od koristi, da im služinčad zna čitati i pisati.*⁷¹ Već krajem sljedećeg mjeseca, točnije u subotu 24. veljače 1906. godine u šest sati poslije podne održavao se prvi ispit za devet polaznika (pet muških i četiri žene) koji su

---

⁶⁸ *Naše pravice* br. 36 od 27. VIII. 1908., str. 5.

⁶⁹ *Hrvatske pravice*, br. 11 od 10. VIII. 1907. str. 10.

⁷⁰ R. HORVAT: *Povijest grada Varaždina*, Varaždin, 1993., str. 456–457.

⁷¹ *Naše pravice* br. 52 od 28. XII. 1905., str. 4.

uspješno završili spomenuti tečaj.⁷² Polaznici su uglavnom poticali iz radničkog, služinskog i obrtničkog miljea. Rezultat je iznenadio sve one koji su prisustvovali ispitu, među kojima su bili: školski nadzornik gospodin Zlatko Sonntag, vijećnici: Szabo i Spiller, profesori Milčetić i Zloh, dr. Lypolth, zatim neki bankovni činovnici i velik broj gimnazijalaca. Nakon svega, školski nadzornik zahvalio je sveučilištarcima na požrtvornosti, dok je polaznike pozvao da nastave vježbati *da svoje drugove nagovaraju upisati se u analfabetske tečajeve*.⁷³

Sljedeći tečaj za opismenjavanje bio je najavljen već za travanj iste godine, nakon čega su takvi tečajevi postali uobičajena praksa pa je akademski klub *Fidelitas* već u prvoj godini svojeg djelovanja uspješno realizirao čak tri tečaja.⁷⁴ Organiziranje analfabetskog tečaja prvo bi se najavilo u javnim glasilima upućivanjem poziva svim zainteresiranima. Pri tom su redovito bili upućivani apeli građanima da i zbog vlastite koristi, svoju služinčad puštaju i potiču na uključivanje u tečajeve.⁷⁵ Nakon perioda potrebnog za prikupljanje prijava, obično bi počelo podučavanje koje je najčešće bilo realizirano u tri jednosatna termina tjedno. Uobičajeno vrijeme podučavanja svodilo se na nekoliko tjedana i obično se održavalo u prostorima varaždinskih pučkih škola. Budući da je pouka uglavnom bila besplatna, sveučilištarcima su u njihovo održavanje ulagali, ne samo znatnu količinu svojeg slobodnog vremena, nego i značajna materijalna sredstva, jer je Hrvatski akademski klub, uz predavača i organizacijske troškove, iz svoje klupske blagajne pokrивao gotovo sve troškove za knjige, olovke, bilježnice i sav ostali potreban materijal.⁷⁶ Samo u prvoj godini djelovanja izdatak za održavanje analfabetskih tečajeva iznosio je primjerice 184 krune i 62 filira.⁷⁷ S obzirom da sveučilištarcima nisu raspolagali s dovoljno novčanih sredstava, vodstvo kluba se između ostalog, za financijsku potporu obratilo tadašnjem varaždinskom gradskom zastupstvu. Aktualni Odbor, koji je zaprimio upućenu molbu, odobrio je klubu svotu od minorinih 15 kruna, dok je na svojem plenarnom zasjedanju zastupstvo ukinulo ovaj zaključak i molbu odbilo, što je izazvalo oštre reakcije oporbenog tiska.⁷⁸

Ukupni broj godišnje organiziranih tečajeva prvenstveno je ovisio o broju prijava, ali i o mogućnostima sveučilištaraca koji su ih najčešće vodili. Događalo se da se na tečaj prijavilo jedva dvoje polaznika, kao prilikom organiziranja tečaja u ljetnim mjesecima 1908. godine.⁷⁹ No pojedini tečajevi u predratnom su razdoblju

---

⁷² *Zavičaj*, br. 3 od 3. III. 1906., str. 88.

⁷³ Isto.

⁷⁴ *Varaždinač*, br. 14 od 6. X. 1906., str. 4.

⁷⁵ *Naše pravice* br. 1 od 6. I. 1910., str. 4.

⁷⁶ *Varaždinač* br. 4 od 28. 7. 1906., str. 3.

⁷⁷ *Varaždinač*, br. 14 od 6. X. 1906., str. 4.

⁷⁸ *Naše pravice* br. 11 od 14. III. 1907., str. 8.

⁷⁹ *Naše pravice* br. 36 od 27. VIII. 1908., str. 5.

dosezali i brojku od šezdesetak polaznika,⁸⁰ a s vremenom su se termini njihovog održavanja uskladili s prekidima u akademskoj godini pa se obično zimski tečaj organizirao preko božićnih, dok se sljedeći, proljetni tečaj održavao tijekom uskrasnih praznika. Vrlo brzo je akcija opismenjavanja započela i izvan Varaždina te je već u prvoj godini djelovanja kluba bio organiziran prvi takav tečaj u Grabama kraj Bedekovčine.⁸¹ No tu su se pojavili dodatni problemi koje su organizatori morali riješiti. Primarno se radilo o troškovima putovanja ili boravka voditelja tečaja u mjestu održavanja tečaja. Kako bi se riješio problem ovakvog dodatnog izdatka, vodstvo Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav* pozivalo je lokalnu inteligenciju u pojedinim mjestima da materijalno pomogne akciju opismenjavanja tako da voditelje tečaja, uglavnom studente i gimnazijalce, za vrijeme njegovog održavanja besplatno prime na stan ili na hranu.⁸²

Kako bi njihov rad bio što učinkovitiji i postigao što veću raznovrsnost i Akademski ferijalni klub *Tomislav* uključio se u ABC-ov prosvjetni savez koji je akademskim udrugama pružao tehničku i organizacijsku pomoć i koordinirao rad na širem prostoru.⁸³ Uprava zagrebačkog ABC-kluba, nositelja cjelokupnog pučko-prosvjetnog rada u Hrvatskoj, ocijenila je postignute rezultate varaždinskih sveučilištaraca kao vrlo uspješne, a tečajeve kao uzorno vođene.⁸⁴ Unatoč svemu, novi popis stanovništva obavljen početkom siječnja 1911. godine, zabilježio je samo manji napredak na ovom području. Od ukupno 13592 stanovnika Varaždina, među onima koji su navršili šestu godinu starosti, tada još uvijek nije znala ni čitati ni pisati čak 2261 osoba, dok su 263 stanovnika bili polupismeni.⁸⁵

UČENIČKI ŠTRAJK PROTIV BANA CUVAJA

Nastojeći osigurati što veću učinkovitost i uspješnost svoje pučko-prosvjetne aktivnosti varaždinska sveučilišna mladež je tijekom svojeg djelovanja pokušavala zadržati političku neutralnost. No usprkos svemu ona se, zahvaljujući svojim aktivnostima, neizbježno uključivala i u politička zbivanja. Nailazeći na otpor i ometanje u svojem kulturno-prosvjetnom djelovanju, povremeno je dolazila u sukob s predstavnicima režima i političkim grupacijama koje su ga podržavale. Stoga su pojedine njihove aktivnosti povremeno bile izložene otvorenim napadima i opstrukciji iz konzervativnih krugova.⁸⁶ U okviru svojih kulturno-pro-

---

⁸⁰ *Naše pravice* br. 40 od 3. X. 1912., str. 2.

⁸¹ *Varaždinac*, br. 14 od 6. X. 1906., str. 4.

⁸² *Hrvatske pravice*, br. 11 od 10. VIII. 1907. str. 10.

⁸³ *Naše pravice*, br. 29, od 16. VII. 1914., str. 4.

⁸⁴ *Naše pravice*, br. 40 od 3. X. 1912., str. 2 – 3.

⁸⁵ R. HORVAT: *Povijest grada Varaždina*, Varaždin, 1993., str. 490 – 491.

⁸⁶ *Hrvatske pravice*, br. 14 od 31. VIII. 1907. str. 10.

svjetnih programa, sveučilištarci su, uz zabavu i ples, organizirali i neku vrstu političkih okupljanja, tzv. *komerse*. No vrhunac političke aktivnosti varaždinske mladeži pred Prvi svjetski rat bio je masovni učenički štrajk protiv omraženog režima novoimenovanog bana Slavka Cuvaja.

Nakon što se, po stupanju na dužnost, počeo otvoreno koristiti političkim nasiljem, protiv bana Cuvaja je početkom veljače 1912. godine uslijedila protestna skupština studenata zagrebačkog sveučilišta koju je redarstvo nasilno prekinulo, izazivajući demonstracije i studentski štrajk. Kao znak podrške zagrebačkim kolegama, u Sarajevu je dva tjedna kasnije također bila organizirana protestna skupština koja je ubrzo prerasla u demonstracije protiv dualističkog režima. Snage reda su i ovom prilikom reagirale uporabom prekomjernog nasilja, pa je između ostalog, tom prilikom bio teško ranjen učenik Salih Šahinagić.⁸⁷ Vijest o ovim događanjima munjevito se pronijela čitavom Hrvatskom, a mladež je, uz podršku građanstva, odlučila izraziti solidarnost sa sarajevskim kolegama i prosvjedovati protiv nasrtanja oružjem na goloruke demonstrante. Tako je sredinom ožujka 1912. godine, po prvi puta u povijesti, na ovim prostorima došlo do masovnog napuštanja nastave i proglašen generalni štrajk svih srednjih škola u Hrvatskoj.⁸⁸

Protiv Cuvajevih metoda otvoreno su se pobunile gotovo sve političke grupacije u Varaždinu, priređujući 3. ožujka 1912. godine, javnu skupštinu na današnjem *Kapucinskom trgu*. Tom prilikom se između ostalih, masi od približno pet tisuća okupljenih nezadovoljnika obratio i tadašnji predsjednik Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*, pravnik Đuro Kraljek.⁸⁹ No buntovničko raspoloženje među varaždinske srednjoškolce, posebno među gimnazijalce, prenijeli su domaći sveučilištarci koji su s njima kontinuirano održavali kontakte. Gimnazijalci su primjerice, koristili klupske prostorije koje je plaćao Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav*, koji je imenovao i posebnog referenta zaduženog za brigu o njima.⁹⁰ Njihova suradnja s vremenom se razvijala i dolazila je do izražaja na više različitih područja, pa su *Tomislavaši* sve češće u sam Odbor Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav* izabirali i maturante.⁹¹

Varaždinski gimnazijalci odlučili su se pridružiti vršnjacima širom Hrvatske te su u četvrtak 14. ožujka 1912. godine u povorci prodefilirali gradskim ulicama. Potom su održali skupštinu na kojoj su, nakon govora pravника Somogjia, prihvatili rezoluciju zagrebačke srednjoškolske mladeži od 10. ožujka 1912. godine. Tom prilikom bilo je zaključeno da će se i varaždinski srednjoškolci odazvati

---

⁸⁷ Josip HORVAT: *Pobuna omladine 1911.-1914., SKD Prosvjeta*, Zagreb, rujan 2006., str. 113.

⁸⁸ *Naše pravice*, br. 11, od 14. III. 1912., str. 2.

⁸⁹ *Sjajna narodna skupština u Varaždinu, Naše pravice*, br. 10, od 7. III. 1912., str. 1.

⁹⁰ B. SVOBODA: isto, str. 17.

⁹¹ B. SVOBODA: isto, str. 64.

pozivu Središnjeg odbora iz Zagreba i pridružiti se generalnom štrajku srednjoškcolaca protiv bana Cuvaja ukoliko u međuvremenu ne budu uklonjeni razlozi njegovog izbijanja.⁹²

Najavljeni masovni učenički štrajk uslijedio je 19. ožujka 1912. godine, a potaknuli su ga varaždinski sveučilištarci koji su prethodno obišli gimnazijske učionice i učenike nagovarali na štrajk. Tadašnji neomiljeni ravnatelj Gimnazije dr. Adolf Jurinac, nastojeći preduhitriti događaje, neuspješno je tražio od policije da uhapsi neke sveučilištarce i srednjoškolcima otme zastavu.⁹³ Uz gimnazijalce, štrajku su se pridružile učenice gradske *Više djevojačke škole, Ženske stručne škole* te neke učenice više djevojačke škole u uršulinskom samostanu.⁹⁴

Nakon što su se oko osam sati ujutro, svrstali u povorku, preko četiristo štrajkaša pod hrvatskom trobojnicom demonstriralo je gradskim ulicama, pjevajući ilirske budnice, kličući ranjenom učeniku Šahinagiću, učeničkoj slozi i štrajku, pozivajući na narodno jedinstvo. Nakon obilaska grada sudionici su se okupili kod nedavno podignutog meteorološkog stupa i priredili protestnu skupštinu na kojoj je sudionicima bio rastumačen uzrok štrajka i iskazana želja da se u zahtjevima ustraje sve dok vlada ne udovolji učeničkim zahtjevima. Premda učenici nigdje drugdje nisu bili posebno kažnjavani, učenice varaždinske *Više djevojačke škole* su, zbog sudjelovanja u ovim događanjima, odlukom učiteljskoga zbora *Škole*, bile kažnjene sa 10 sati zatvora.⁹⁵ U nastojanju da se amortizira udarna snaga učeničkog nezadovoljstva, vlasti su učenike koji nisu Varaždinci, a njihovi roditelji ne stanuju u Varaždinu, natjerali da u roku od četrdeset osam sati napuste grad, dok je Varaždincima bio zabranjen izlazak na ulicu.⁹⁶ U Gimnaziji je povodom ovih događanja u periodu od 20. ožujka do 10. travnja 1912. godine, bila prekinuta nastava, a izgubljeni nastavni dani bili su nadoknađeni produžetkom školske godine, koja je službeno završena tek 14. srpnja 1912.⁹⁷ Pravne posljedice za sudjelovanje u ovom štrajku snosili su samo neki sveučilištarci. Sveučilištarcima, koji su se prigodom jednodnevnoga štrajka od 14. ožujka 1912. godine, kao pokretači štrajka, pridružili srednjoškolcima, bile su nametnute novčane kazne. Predsjednik Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*, Đuro Kraljek, bio je sudski kažnjen sa 100 kruna globe. *Tomislavov* tajnik Vinko Grčević, odbornik Franjo Hrnčić i pravnik Somogji bili su isto tako osuđeni na novčanu kaznu u iznosu od 10, a pravnik Margetić na 5 kruna globe.⁹⁸

---

⁹² *Naše pravice*, br. 12, od 21. III. 1912., str. 1.

⁹³ *Naše pravice*, br. 12, od 21. III. 1912., str. 1.

⁹⁴ B. SVOBODA: isto, str. 5.

⁹⁵ *Naše pravice*, br. 13, od 28. III. 1912., str. 4.

⁹⁶ *Naše pravice*, br. 12, od 21. III. 1912., str. 5.

⁹⁷ *Izoještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1911. - 12., Ljetopis zavoda*, str. 86.

⁹⁸ *Naše pravice*, br. 12, od 21. III. 1912., str. 5.

DJELOVANJE KLUBA NEPOSREDNO PRED PRVI SVJETSKI RAT

Usprkos svemu ubrzo nakon ovih nemilih događanja varaždinski sveučilištarci su nastavili svoje aktivnosti. Tako je 11. travnja 1912. godine, uspješno ostvarena još jedna *Dramatska večer s komersom* i plesom. Na programu su ovoga puta bile dvije šaljive aktovke Koste Trifkovića *Čestitam* i *Ljubavno pismo* čiji je izbor kritika ocijenila kao: *smjelu misao u srcu patriarkalne kajkavštine*,⁹⁹ hvaleći pri tom i izvedbu već poslovično dobrog *Tomislavovog* amaterskog glumačkog ansambla i izvrsnu režiju tajnika kluba, pravnika Vinka Grčevića, koji je aktovke uspješno prilagodio lokalnoj sredini. Nakon predstave, prema već ustaljenoj praksi u prostorijama kazališne restauracije bio je priređen i dobro posjećeni *komers* s plesom čije su pauze ispunili uspješni nastupi *Tomislavovog* muškog zbora pod ravnanjem njegovog tadašnjeg zborovođe, Slavka Palmovića. Dio svojeg čistog prihoda u iznosu od 100 kruna sveučilištarci su i ovoga puta darovali kao pomoć pri otvaranju hrvatskih škola. Tadašnji tisak je, za požrtvornost, umjetnički dojam i humanitarnu svrhu ove *Tomislavove* aktivnosti, nalazio samo riječi pohvale.

U nedjelju 22. rujna 1912. godine bila je sazvana takozvana osma redovita glavna skupština Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*. Ovoga puta, za razliku od ranijih, ona je bila održana u klupskim prostorijama koje su se tada nalazile na prvom katu varaždinskog *Starog grada*. Već u pozivu bilo je naglašeno kako se očekuje obavezan dolazak redovnih članova dok su posebno bili pozvani maturanti koji žele pristupiti i raditi kao *izvršujući članovi* kluba. Naglašeno je kako se na skupštini u što većem broju očekuju seniori, jer će se na dnevnom redu, uz uobičajene točke poput: izvješća, primanja novih članova, razrješavanja starog i izbora novog vodstva kluba, naći i *uređenje seniorata*.¹⁰⁰ Na skupštini je između ostalog bio izabran novi upravni odbor za period 1912./13. godinu za čijeg je predsjednika bio izabran *Tomislavov* zborovođa Slavko Palmović, dok je novi član Odbora postao maturant Zvonimir Milčetić.¹⁰¹

Premda se svojim djelovanjem uspio profilirati kao značajan čimbenik u društvenom i kulturno-prosvjetnom životu grada Varaždina, Hrvatski akademski klub *Tomislav* je redovito imao problema s financiranjem svojeg rada. Njegovi su prihodi prvenstveno ovisili o članarini i dobrovoljnim priložima varaždinskog građanstva. Stoga je razumljivo da je vodstvo kluba posvetilo veću pozornost svojim seniorima i podupirućim članovima. Kao šesta točka dnevnog reda ove skupštine bilo je rješavano pitanje uređenja seniorata. Pri tom je bilo utvrđeno

---

⁹⁹ *Naše pravice* br. 16 od 18. IV. 1912., str. 3.

¹⁰⁰ *Naše pravice* br. 38 od 19. IX. 1912., str. 2.

¹⁰¹ B. SVOBODA: isto, str. 65–66.

kako seniori sve manje sudjeluju u radu, da ne preuzimaju dužnosti u klubu te da neredovito plaćaju svoju članarinu. Povodom toga skupština je zaključila: *da se opet preko mjesnih novina pozovu sva ona gospoda, koji su bili nekad članovi kluba, da kao seniori pristupe klubu, pak da se tako uspostavi opet onaj lijep usrdni odnošaj, koji je prije postajao između seniora i kluba.*¹⁰² Isto tako je vodstvo kluba uputilo apel svakom tko je u mogućnosti, da pristupi klubu kao *potpomažući* ili *utemeljiteljni član*. Prema *Pravilima* kluba to je mogla postati svaka neporočna osoba, korporacija ili zavod uz uvjet, da se pismeno prijavi predsjedniku kluba te da plati propisanu članarinu.¹⁰³

Novoizabrani odbor naglasio je kao svoj program u novoj upravnoj godini takozvani *sitan, malen rad za narod i u narodu*. Prema njihovom mišljenju: *Akadem-ska je omladina po svom određenju kao buduća predstavica narodne umne snage, po svom socijalnom položaju najpozvanija, da bude pionir u svakom lijepom i kulturnom radu. ....Za taj rad treba ustrajnosti, kontrole nad samim sobom i svijesti odgovornosti prema svojoj najbližoj okolini i narodu, kojeg smo članovi. Za taj rad pozvana je odnosno najpodesnija akademska omladina, a taj rad usvojio je i Tomislav.*¹⁰⁴

Novu kalendarsku 1913. godinu sveučilištarci su, kao i prethodne, započeli priređivanjem vrlo uspjelog koncerta s predstavom i plesom, koji je 4. siječnja tradicionalno bio održan u prostorima varaždinskog gradskog kazališta. Čisti prihod manifestacije i ovog je puta bio namijenjen *Hrvatskoj narodnoj straži* za podizanje hrvatskog školstva *u krajevima ugroženim po tudjincu*.¹⁰⁵ Priredba ne samo da je bila vrlo uspjela, već ju je kritika izuzetno povoljno ocijenila, hvaleći pri tom nastup *Tomislavovog* pjevačkog zbora pod ravnanjem Vjekoslava Palmovića, posebno ističući visok umjetnički doživljaj prilikom izvođenja Mendelssohnovog *Tria* op. 66., sonate skladane za tri glazbala. Isto tako uspješni bili su kazališna predstava i *komers* s plesom.

Početak listopada 1913. godine sveučilištarci su sazvali redovitu glavnu skupštinu kluba.¹⁰⁶ Skupština je bila održana 3. listopada i tom je prilikom bilo izabrano novo vodstvo kluba za koje se kasnije pokazalo da je posljednje izabrano pred Prvi svjetski rat. Za predsjednika je kao i prethodne godine, bio izabran Slavko Palmović, a na dužnost potpredsjednika Ivan Kenfelj. Novi je tajnik postao Robert Deutsch, kojeg je kasnije zamijenio Zvonimir Milčetić. Dužnost blagajnika nastavio je, kao i u prethodnom mandatu, obnašati Leon Palmović, dok je za kućedomaćina bio izabran Nikola Metz. U Odbor su kao članovi, uz proš-

---

¹⁰² *Naše pravice* br. 40 od 3. X. 1912., str. 2.

¹⁰³ *Pravila Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba Tomislav*, str. 3.

¹⁰⁴ *Naše pravice* br. 40 od 3. X. 1912., str. 3.

¹⁰⁵ *Naše pravice* br. 2 od 9. I. 1913., str. 4.

¹⁰⁶ *Naše pravice* br. 43 od 16. X. 1913., str. 2.

logodišnjeg člana Brunu Steiner-Županića, ušli Zvonimir Milčetić koji je kasnije postao tajnik, Oskar Lypolt i Oskar Balogh. Revizorima su postali pravnici Živko Šok i Milan Grčević.¹⁰⁷

Ovo je vodstvo, prema već ustaljenom običaju, u subotu 3. siječnja 1914. godine u velikoj plesnoj dvorani gradskog kazališta odlučilo prirediti koncert s plesom, kojim se na neki način željelo obilježiti desetogodišnjicu djelovanja Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav*.¹⁰⁸ Ostvareni čisti prihod namjeravali su uplatiti u korist *Družbe sv. Ćirila i Metoda* za podizanje hrvatskih škola.¹⁰⁹ Na koncertu su iz naklonosti prema organizatorima, sudjelovali u Varaždinu već priznati umjetnici amateri Irma Maixner i Dragutin Simon koji su svojim nastupom značajno pridonijeli ukupnoj kvaliteti priređenog programa. Kako bi čisti prihod zbog humanitarnih ciljeva, bio što veći, sveučilištarci su se prilikom njegovog pripremanja posebno angažirali. Kod gradskog poglavarstva osigurali su besplatno ustupanje velike dvorane gradskog kazališta, od odbora gradskog kasina besplatno ustupanje njegovih prostora, kod pjevačkog društva *Vila* korištenje njenih prostora za održavanje pjevačkih proba i posudbu glasovira za održavanje koncerta. Isto tako su od ravnatelja gimnazije, Vjekoslava Pachera dobili dozvolu za orkestralne probe u prostorijama gimnazije te za posudbu gimnazijskog harmonija.¹¹⁰ Usprkos kvaliteti programa, visokoj razini izvedbe, i pozitivnom ugođaju na plesu koji je potrajao sve do četiri sata ujutro, odaziv građanstva je ovoga puta bio relativno slab. Tako su ukupnim primitkom priređivači jedva uspjeli namiriti veće troškove, dok su neke manje morali pokriti iz vlastite klupske blagajne. Time je izostala mogućnost za realizaciju jednog od ključnih ciljeva ove priredbe, a to je potpora razvitku prosvjetne djelatnosti u Istri. Zato je daleko veći uspjeh postignut na sljedećem koncertu, koji je s istom svrhom u subotu 18. travnja 1914. godine, *Tomislav* priredio u suradnji s podružnicom *Hrvatske narodne straže*.¹¹¹ Tom prilikom bio je ostvaren ukupni prihod od 781 kruna i 71 filira te je nakon pokrivanja svih troškova, za potporu hrvatskim školama u Trstu i Rijeci preostao čisti prihod od 400 kruna. Zahvaljujući izbijanju Prvog svjetskog rata, ovo je bio posljednji kulturno-zabavni program koji je Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* priredio u predratnom periodu. Zabranom djelovanja svih udruga koja je nastupila s početkom rata, klub je prekinuo svoju legalnu aktivnost na nekoliko sljedećih godina.

---

¹⁰⁷ B. SVOBODA: isto, str. 66.

¹⁰⁸ *Naše pravice* br. 52 od 24. XII. 1913., str. 6.

¹⁰⁹ *Naše pravice* br. 1 od 1. I. 1914., str. 4.

¹¹⁰ *Naše pravice* br. 2 od 8. I. 1914., str. 5.

¹¹¹ *Naše pravice* br. 18 od 30. IV. 1914., str. 5.

ZAKLJUČAK

U prvim godinama svojeg djelovanja u razdoblju neposredno pred Prvi svjetski rat Hrvatski akademski ferijalni klub *Tomislav* uspio je razviti sustavnu aktivnost na tri ključna područja. Kulturno-zabavne večeri kontinuirano su organizirane kako bi se u gradu koji tada još nije imao stalnu kazališnu družinu, pridonijelo razvitku kulturno-zabavnog i društvenog života. Pomoću tako pribavljenih prihoda sveučilištari su nastojali osigurati sredstva potrebna za humanitarni rad i održavanje ostalih svojih aktivnosti. Priređivanjem pučkih javnih predavanja i održavanjem tečajeva za opismenjavanje nastojali su ostvariti temeljnu svrhu svojeg djelovanja, podizanje razine informiranosti i obrazovanosti najširih slojeva građanstva. Na taj su način pripremili teren za sustavni rad na području neformalnog obrazovanja koji je u Varaždinu uslijedio s liberalizacijom društvenog i političkog života u posljednjim godinama i neposredno nakon Prvog svjetskog rata, na koji se nadovezalo djelovanje Varaždinske gimnazijske ekstenze i Pučkog sveučilišta.

LITERATURA

1. *Spomenica i zapisnici varaždinskog pjevačkog društva „Tomislav“*.
2. Branko SVOBODA: *Narodna revolucionarna omladina za Prvog svjetskog rata u Varaždinu*, rukopis u posjedu Knjižnice i čitaonice *Metel Ožegović* u Varaždinu.
3. *Pravila Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba „Tomislav“*.
4. Rudolf HORVAT: *Povijest grada Varaždina*, Varaždin, 1993.
5. Josip HORVAT: *Pobuna omladine 1911.-1914.*, SKD Prosvjeta, Zagreb 2006.

SAŽETAK

HRVATSKI AKADEMSKI FERIJALNI KLUB TOMISLAV DO POČETKA PRVOG SVJETSKOG RATA

U ljetnim mjesecima 1905. godine skupina demokratski usmjerenih varaždinskih studenata utemeljila je Hrvatski akademski ferijalni klub *Fidelitas* koji je 1907. promijenio naziv u *Tomislav*. Svrha ovog kluba bila je razvijanje društvenosti i širenje prosvjete među članstvom i širim slojevima pučanstva. U sljedećih desetak godina klub je razvio bogatu i sustavnu aktivnost na tri ključna područja, pri priređivanju kulturno-zabavnih programa, pučkih javnih predavanja i održavanju tečajeva za opismenjavanje.

Kako bi privukli pozornost varaždinske javnosti, sveučilištari su tijekom božićnih i uskršnjih praznika, maksimalno koristeći slobodno vrijeme svojih članova, od

samog početka priređivali *Dramatske večeri*, glazbeno-literarne programe, tzv. *jour fixe*, pučke ljetne zabave, *plesne vjenčice* i koncerte. Njihovim priređivanjem oni su pridonosili kulturnom i društvenom životu i osiguravali sredstva potrebna za humanitarni rad i održavanje ostalih svojih aktivnosti. Priređivanjem pučkih javnih predavanja sveučilištarci su među građanstvom nastojali predstaviti i popularizirati postignuća raznih područja znanosti i umjetnosti kako bi se općenito podigla razina obrazovanosti stanovništva. Zahvaljujući organizacijskim teškoćama i idejno-političkim nesuglasicama s lokalnim vlastima, ova se aktivnost svela na svega nekoliko priređenih predavanja tijekom 1907. i 1908. godine. Daleko uspješnija bila je aktivnost suzbijanja nepismenosti. U tu svrhu redovito su organizirani analfabetiski tečajevi, a termini njihovog održavanja s vremenom su usklađeni s prekidima u akademskoj godini pa se obično zimski tečaj organizirao preko božićnih, dok se proljetni tečaj održavao tijekom uskrasnih praznika. Uobičajeno vrijeme poučavanja svodilo se na nekoliko tjedana i obično se održavalo u prostorima varaždinskih pučkih škola. Pouka je za polaznike bila besplatna jer je sve troškove pokrivaio akademski klub.

Premda su nastojali zadržati političku neutralnost, varaždinski sveučilištarci su se uključili u pripremu i organizaciju masovnog učeničkog štrajka protiv bana Slavka Cuvaja 1912. godine. Uz podršku Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba *Tomislav* uslijedio je jednodnevni učenički štrajk upozorenja 14. ožujka i priključivanje varaždinske mladeži generalnom štrajku hrvatske mladeži 19. ožujka 1912. godine. Zabranom djelovanja svih udruga koja je nastupila s početkom Prvog svjetskog rata, klub je nažalost, prekinuo svoju legalnu aktivnost na nekoliko sljedećih godina.

Ključne riječi: akademski klub; kulturno-zabavni programi; analfabetiski tečajevi; pučka javna predavanja; obrazovanje odraslih; omladinski štrajk protiv bana Cuvaja; gimnazija u Varaždinu.

SUMMARY

CROATIAN ACADEMIC YOUTH CLUB *TOMISLAV* BEFORE WORLD WAR I

In summer months of 1905 a group of Varaždin democrat students founded the Croatian Academic Youth Club *Fidelitas* which was later renamed as *Tomislav* in 1907. The purpose of the club was the development of social activities and the promotion of teaching activities amongst its members and general public. In the following ten years the club developed a rich and systematic activity on three different levels: the organization of cultural and entertainment events, the organization of non-academic public lectures and offering literacy courses.

In order to attract the attention of Varaždin public, academicians used to spend their free time during the Christmas and Easter holidays by organizing *Drama nights*, musical and literary programs, the so-called *jour fixe*, folk summer parties, *regency dances* and concerts. Through the organization of the mentioned events they made a contribution to the cultural and social life, as well as provided the means necessary for humanitarian activity and the organization of all other activities. The purpose of giving public non-academic lectures was to introduce the general public to new advances in various fields of science and art, in order to raise general level of education of the population. As a consequence of organizational difficulties as well as political and ideological conflicts with the local authorities, the mentioned activity was eventually reduced to only several organized lectures throughout 1907 and 1908. However, the literacy improvement activity was far more successful. In order to improve literacy, the academicians organized regular courses for the illiterate people, and eventually they managed to run the courses during the academic breaks. Therefore, winter courses were normally given during Christmas break and the spring courses during Easter breaks. The usual duration of the course was several weeks and the course was normally held in Varaždin public schools. The courses were free of charge for the students because all the expenses were covered by the Academic club.

Despite the fact that they were trying to stay politically neutral, Varaždin academicians were engaged in the preparation and organization of massive student strike against viceroy Slavko Cuvaj in 1912. Supported by Croatian Academic Youth Club *Tomislav*, a one-day student strike was held on March the 14th and the Varaždin youth joined the general strike of Croatian youth which was held on the 19th of March, 1912. Following the official ban of all associations that was introduced at the onset of World War I, unfortunately the club had to suspend all legal activities for a couple of years.

Key Words: academic club; cultural and entertainment programs; literacy courses; public non-academic lectures; adult education; youth strike against viceroy Cuvaj; Varaždin grammar school.

PRILOG

Izmjene vodstva Hrvatskog akademskog ferijalnog kluba „Tomislav“ do Prvog svjetskog rata

Vrijeme	1905.	6. IX.1906.	7. IV. 1907.	5. VIII. 1907	Vodstvo Peruna od 9. VIII. 1907.
Predsjednik	Artur Krajanski	Gustav Kuhar	Gustav Kuhar	Đuro Kraljek	Ivan Baboselac
Potpredsjednik	Gustav Kuhar	Vladoj Pongračić	Ivan Baboselac	Robert Glüks	
Tajnik	Vladoj Pongračić	Oton Gorski	Aladar Weiss	Bogomir Maltarić	Zvonimir Milković
Blagajnik	Mavro Steiner	Mavro Šteiner		Dragutin Hary	Mavro Steiner
Kućedomačin	Ljudevit Jurinac	Mirko Turković Aladar Weiss		Franjo Piskač	
Odbornici	Josip Klinc Mirko Kuzmić Ivan Baboselec Ernest Krajanski Marko Altstädter	Ivan Baboselac Zlatko Pukler Oton Spiller Robert Lavall	Milan Krausz Mavro Steiner Mirko Alstadter Matija Šest Mirko Turković Oton Šantel		Mato Šest Stanko Jurinac

Vrijeme	18. XII. 1907.	23. VII. 1908.	23. XII. 1908.	1909.
Predsjednik	Ernest Krajanski	Matija Šest	Mirko Turković	Ljudevit Jurinac
Potpredsjednik	Jakov Bubanić	Božo Novak	Ljudevit Jurinac	Stjepan Belaj
Tajnik	Dragan Rotanić	Stanislav Jurinac	Stanislav Jurinac	Zvonko Milković
Blagajnik	Bogomir Maltarić	Pero Gamulin	Pero Gamulin	Franjo Jalušić
Kućedomačin	Mato Šest	Stjepan Belaj	Milan Deutsch	
Odbornici	Franjo Piskač Josip Kraus Otto Spiller Julije Trausmiiller	Vatroslav Ondriski Ignacije Leitner Stjepan Dočkal Franjo Sočanin Đuro Kraljek Franjo Galinec	Ignacije Leitner Franjo Sočanin Franjo Galinec Zdenko Longhino	Stanko Jurinac Đuro Kraljek Franjo Galinec Milan Deutsch
Revizori		Vladoj Pongračić Bogomir Maltarić	Franjo Piskač Oton Gorski Milan Krausz	Oton Gorski Matija Šest Milan Krausz Marko Altstädter Stjepan Milčetić Zdenko Longhino

Vrijeme	19. IX. 1910.	21. IX. 1911.	22. IX. 1912.	3. X. 1913.
Predsjednik	Stjepan Belaj	Đuro Kraljek	Slavko Palmović	Slavko Palmović
Potpredsjednik	Đuro Kraljek	Josip Vanek	Franjo Hrnčić	Ivan Kenfelj
Tajnik	Levin Eršeg	Vinko Grčević	Viktor Kunović	Robert Deutsch Zvonimir Milčetić
Blagajnik	Franjo Jalušić	Leon Palmović	Leon Palmović	Leon Palmović
Kućedomačin	Dragutin Puhan	Nikola Metz	Ivan Kenfelj	Nikola Metz
Odbornici	Zdenko Longhino Josip Vanek Slavko Palmović Milan Grčević	Zdenko Longhino Slavko Palmović Franjo Hrnčić Bruno Steiner- Županić	Bruno Steiner- Županić Vladimir Deduš, Božidar Filić Zvonimir Milčetić	Bruno Steiner- Županić Zvonimir Milčetić Oskar Lypolt Oskar Balogh
Revizori	Milan Deutsch Alberto Longhino	Dragutin Rotanić Ivan Kenfelj	Dragutin Rotanić Ivica Novaković	Živko Šok Milan Grčević